

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

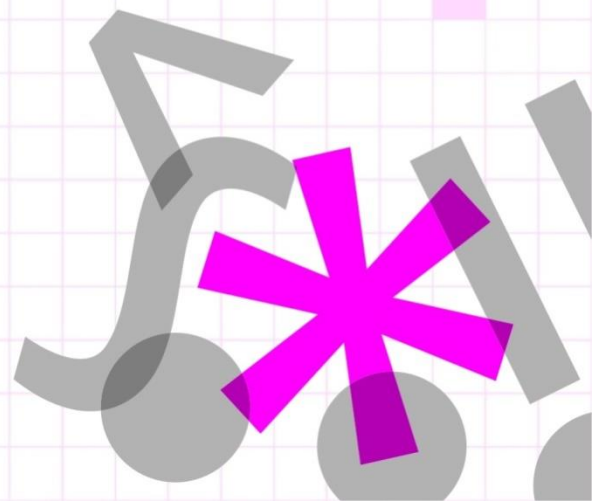
předmět

RODINNÉ PRÁVO

obor

Sociální pedagogika

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

CÍLE PŘEDMĚTU:

Cílem předmětu je uvést do problematiky rodinného práva (i s přesahem do problematiky sociálně-právní ochrany dítěte). Základem pro výuku je tedy občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.) a související předpisy. Pozornost bude zaměřena na obecné otázky rodinného práva, dále detailně na manželství a registrované partnerství, rodičovskou odpovědnost (práva a povinnosti rodičů), osvojení a jiné formy péče o dítě mimo jeho vlastní rodinu, otázky týkající se určování rodičovství a výživného; dále i základní zásady sociálně-právní ochrany dítěte; v neposlední řadě i aktuální otázky týkající se např. domácího násilí atd. – vždy se zaměřením na nové instituty a zásady v občanském právu po rekonstrukci provedené s účinností od 1.1.2014

Látka bude probírána vždy se zaměřením na maximální využitelnost získaných poznatků v praxi, v každodenním životě.

Výuka předmětu se neomezí pouze právem hmotným, ale budeme se zabývat i problematikou práva procesního (uplatňování jednotlivých nároků v řízení před soudem, rozhodování soudu ve věcech rodinných, pochopení základů občanského soudního řízení, rozdíl mezi řízením sporným a nesporným atd.). Zde tedy výuka vychází z občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb.) a zákona č. 292/2013 Sb., zák. o zvláštních řízeních soudních.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Základy rodinného práva

- manželství; okolnosti vylučující vznik manželství, neplatnost manželství, neexistence manželství (rozdíl mezi zdánlivým a neplatným manželstvím), zánik manželství: rozvod; bydlení manželů; manželské majetkové právo;
- rodičovská odpovědnost; práva a povinnosti rodičů – nositelů rodičovské odpovědnosti, vzájemný vztah rodičů a dětí; omezení a zbavení rodičovské odpovědnosti, výchovná opatření;
- formy péče o dítě mimo jeho vlastní rodinu, osvojení (osvojení zletilého a zejm. nezletilého, podmínky pro osvojení), poručenství (oprávnění poručníka), pěstounská péče (oprávnění pěstouna), svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby (oprávnění této fyzické osoby), ústavní výchova, ochranná výchova (a rozdíl mezi ústavní a ochrannou výchovou);
- určení rodičovství; domněnky otcovství (I., II., III. domněnka), popření otcovství; určení mateřství;
- výživné; výživovací povinnost rodičů k dětem; rozsah a trvání výživovací

povinnosti, zánik vyživovací povinnosti; vyživovací povinnost dětí k rodičům, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, vyživovací povinnost mezi manžely, výživné rozvedeného manžela, příspěvek na výživu a úhradu nákladů neprovdané matky, vyživovací povinnost v registrovaném partnerství.

- Základní zásady sociálně-právní ochrany dítěte;
- subjekty a objekty sociálně právní ochrany dítěte, souvislosti a návaznost na rodinné právo (viz. shora);
- působnost a pravomoc orgánů sociálně-právní ochrany dítěte, zprostředkování osvojení a pěstounské péče, ústavní výchova;
- Úmluva o právech dítěte, důraz na zájem nezl. dítěte.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

zákon č. 89/2012 Sb., nový obč. zákoník;
zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství;
zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí;
zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a zákon č. 292/2013 Sb., zák. o zvláštních řízeních soudních;
materiály k výuce a materiály na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/> .

DOPORUČENÁ LITERATURA

ELIÁŠ, K., HAVEL, B., BEZOUŠKA, P. a ŠUSTROVÁ, D. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013;

NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. a VONDRÁČKOVÁ, P. Nový občanský zákoník - Rodinné právo, 1. vydání. GRADA Publishing, a.s., Praha, 2014.

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Předmět bude ukončen zápočtovým testem a ústní zkouškou. Podmínkou absolvování kurzu je získání 60 % z celkového počtu bodů, přičemž test má váhu 70 %,

aktivní účast v hodinách má váhu 30 % zápočtu.

Téma č. 1:

Rodinné právo - Manželství

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Seznámit s institutem manželství a registrovaného partnerství

Způsob výuky: téma je přednášeno v rámci výuky v celém rozsahu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- vznik manželství (občanský a církevní sňatek); okolnosti vylučující vznik manželství, neplatnost manželství, neexistence manželství (rozdíl mezi neexistujícím /“zdánlivým“/ a neplatným manželstvím),
- zánik manželství: tzv. rozvod prostý a smluvený (rozvod rodičů nezletilých dětí, právní poměry nezletilých dětí po rozvodu),
- společné jmění manželů,
- společný nájem bytu,
- dědická práva

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

viz hlavní body k zapamatování, literatura a otázky k tématu; pro stručnost lze odkázat na vypracované studijní materiály

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
materiály k výuce a materiály na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Manželství: co to je a jak vzniká;
2. neplatnost a neexistence manželství (tzv. zdánlivé manželství), vysvětlete rozdíly, praktické důsledky a uveďte ke každému alespoň 3 příklady;
3. zánik manželství;
4. popište rozvod manželství v situaci, kdy manželé mají nezletilé děti, různé možnosti (typy rozvodů);
5. jak se promítá registrované partnerství do právního postavení osob, které je uzavřou? (společný nájem bytu, společný majetek, dědické právo, přechod nájmu, výživné, možnost osvojení..).

Souvislosti:

Majetkové vztahy mezi manžely, výživné, společná rodičovská odpovědnost.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 2:

Rodičovská odpovědnost

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Osvojit si institut rodičovské odpovědnosti, jaká jsou práva a povinnosti rodičů – nositelů rodičovské odpovědnosti při péči a výchově o dítě, jaký je vzájemný vztah rodičů při výkonu rodičovské odpovědnosti.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- rodičovská odpovědnost; „zákonný zástupce“ dítěte, práva a povinnosti rodičů – nositelů rodičovské odpovědnosti, vzájemný vztah rodičů a dětí; omezení a zbavení rodičovské odpovědnosti, výchovná opatření; rodičovská odpovědnost a školní docházka; společná a střídavá péče, nežijí-li rodiče dítěte spolu; role kolizního opatrovníka v soudním řízení.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
materiály k výuce a materiály na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Rodičovská odpovědnost: co to je (definice, praktické příklady, kde se projevuje);
2. Je součástí rodičovské odpovědnosti též vyživovací povinnost?
3. Má rodičovskou odpovědnost nezletilý rodič? vysvětlete.
4. Rozdíl mezi společnou a střídavou péčí (výchovou). Přednosti i možná úskalí.
5. Jaké jsou důvody pro omezení, zbavení, popř. pozastavení rodičovské odpovědnosti?
6. Je rodič zbavený rodičovské odpovědnosti nadále povinen platit dítěti výživné?
7. Výchovná opatření, jaká jsou, kdo a v jakých případech je ukládá?
8. Může třídní učitelka nechat zlobivého žáka „po škole“?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 3:

Osvojení a další formy péče o dítě mimo jeho vlastní rodinu

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Seznámit s jednotlivými typy (formami) tzv. „náhradní rodinné výchovy“.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- osvojení (osvojení zletilého a zejm. nezletilého, podmínky pro osvojení), poručenství (oprávnění poručníka), pěstounská péče (oprávnění pěstouna), svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby (oprávnění této fyzické osoby), ústavní výchova, ochranná výchova (a rozdíl mezi ústavní a ochrannou výchovou);
- kritéria pro výběr formy „náhradní rodinné výchovy“;
- role OSPOD.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
materiály k výuce a materiály na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Stručně a výstižně popište jednotlivé formy „náhradní rodinné výchovy“ a rozdíly mezi nimi; v čem se osvojení vymyká
2. Jaké jsou předpoklady osvojení a jaká jsou úskalí?
3. Lze rozhodnout o osvojení bez souhlasu biologických rodičů dítěte? v jakých případech?
4. V jakých situacích je dítěti ustanoven poručník? má poručník povinnost o dítě bezprostředně pečovat? má vyživovací povinnost k dítěti?
5. Má pěstoun vyživovací povinnost k dítěti?
6. Jaký dopad má rozhodnutí v jednotlivých případech do rodičovské odpovědnosti? Je např. pěstoun „zákonným zástupcem“ dítěte? Přestává být rodič „zákonným zástupcem“ dítěte v ústavní výchově?
7. Je-li rozhodnuto o osvojení, zaniká vyživovací povinnost jeho biologických rodičů?

Souvislosti

Role OSPOD např. při zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Aktuální „profesionální pěstounská péče na přechodnou dobu“ atd.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 4:

Určení rodičovství

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Orientace v problematice určování rodičovství vč. aktuálních témat, které s tím souvisejí (umělé oplodnění nebo např. „náhradní“ /surogátní/ mateřství).

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- určení rodičovství; domněnky otcovství (I., II., III. domněnka), popření otcovství - lhůty; určení mateřství.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
materiály k výuce a materiály na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Může nastat situace, kdy jako matka dítěte je v rodném listu dítěte zapsána jiná osoba, která není biologickou matkou dítěte?
2. první domněnka otcovství;
3. druhá domněnka otcovství;
4. třetí domněnka otcovství;
5. určení a popření otcovství – lhůty, řízení.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 5:

Výživné

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Osvojit si problematiku výživného vč. praktické aplikace

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- vyživovací povinnost rodičů k dětem: oprávněná a povinná osoba, vznik vyživovací povinnosti, rozsah vyživovací povinnosti (tj. kritérium pro určení finanční částky na výživné), zánik vyživovací povinnosti,
- vyživovací povinnost dětí k rodičům, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, vyživovací povinnost mezi manžely, výživné rozvedeného manžela, příspěvek na výživu a úhradu nákladů neprovdané matky, vyživovací povinnost v registrovaném partnerství

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
materiály k výuce a materiály na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jednotlivé typy vyživovací povinnosti – vzájemné rozdíly, u každého typu předpoklady pro přiznání výživného;
2. Z čeho soud vychází, když určuje výši výživného?
3. Rozdíl výživné mezi manželi – mezi rozvedenými manželi
4. Kdy končí vyživovací povinnost rodičů k dětem? (vč. tématu „věčný student“).
5. Může soud vyměřit výživné i osobě, která je bez práce?
6. Může soud přiznat výživné i za dobu, která předchází podání návrhu (zahájení řízení)?
7. Může soud přiznat vyšší výživné, než které je v návrhu uvedeno?
Může soud své rozhodnutí o výživném změnit?

Souvislosti

Vyživovací povinnost rodičů k dětem není součástí jejich rodičovské odpovědnosti. Problematika vymáhání výživného (vč. aplikace prostředků trestní represe). Současné úvahy o zavedení „státem zálohovaného výživného“.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 6:

Základní zásady sociálně-právní ochrany dítěte

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Obeznámit se se základy a souvislostmi sociálně-právní ochrany dítěte

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Základní zásady sociálně-právní ochrany dítěte;
- subjekty a objekty sociálně právní ochrany dítěte, souvislosti a návaznost na rodinné právo (viz. shora);
- působnost a pravomoc orgánů sociálně-právní ochrany dítěte, zprostředkování osvojení a pěstounské péče, ústavní výchova;
- Úmluva o právech dítěte, důraz na zájem nezl. dítěte.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb.)

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaký zákon upravuje sociálně-právní ochranu dítěte?
2. Jaké jsou subjekty a objekty sociálně právní ochrany dítěte?
3. Na jaké děti se zaměřuje SPOD? (§ 6). Na dítě v jakých situacích se sociálně-právní ochrana zaměřuje a s jakým cílem?
4. „Profesionální pěstounství na přechodnou dobu“ - vysvětlete.
5. Co je to IPOD v rámci SPOD? A co se skrývá pod zkratkou ZDVOP?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 7:

Soudní řízení při rozhodování věcí rodinného práva

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Obeznámit se též s procesními souvislostmi (řízení před soudem)

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- řízení sporné a nesporné;
- právní moc a vykonatelnost rozhodnutí;
- předběžné opatření;
- ochrana před domácím násilím;
- „rychlé“ předběžné opatření dle ust. § 452 a násl. z.ř.s..

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a zákon č. 292/2013 Sb., zák. o zvláštních řízeních soudních;

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaký je rozdíl mezi civilním řízením sporným a nesporným? Uvedte ke každému jeden praktický příklad.
2. Které řízení musí vždy předcházet řízení o rozvod manželství (v případě, že

účastníci mají nezletilé děti)?

3. Jaké jsou lhůty pro podání žaloby na určení / popření otcovství?
4. Jakou funkci plní v řízení tzv. „kolizní opatrovník“ a kdo tuto roli nejčastěji zastává?
5. Může soud přiznat výživné i za dobu, která předchází podání návrhu (zahájení řízení)? Může soud přiznat vyšší výživné, než které je v návrhu uvedeno? Může soud své rozhodnutí o výživném změnit?

Prostor pro odpovědi:

SEZNAM POŽADAVKŮ K ABSOLVOVÁNÍ PŘEDMĚTU

Závěrečný test bude vycházet z otázek uvedených výše u každého tématu.